

Utredning av interkommunalt samarbete för överförmyndarverksamheten

Kommunfullmäktige beslutade den 14 juni 2017 (KF 2017-06-14, § 142) att inom ramen för den politiska handlingsplanen EFFEKT ge kommunstyrelsen i uppdrag att utreda och implementera ett interkommunalt samarbete med överförmyndarverksamheten, inkluderat en personalövergång. Kommunstyrelsen godkände i sin tur den 11 september 2017 (KS 2017-09-11, § 159) en genomförandeplan för handlingsplanen. Enligt denna genomförandeplan ska utredningen av interkommunalt samarbete för överförmyndarverksamheten vara färdigställd och återrapporterad till kommunstyrelsen i juni 2018, med tidsplan för hur ett interkommunalt samarbete kan möjliggöras den 1 januari 2019.

Utredningen syftar till att utröna den ekonomiska effekten av ett interkommunalt samarbete för överförmyndarverksamheten i Alingsås kommun. Den samarbetsmöjlighet som är mest aktuell och som därmed har undersökts är Överförmyndare i Samverkan. Utredningen utgår därför från de siffror och det verksamhetsläge som Överförmyndare i Samverkan och överförmyndarverksamheten i Alingsås kommun har redovisat inför år 2018.

Utöver utredningen har även en risk- och konsekvensanalys samt en risk- och väsentlighetsanalys gjorts.

Verksamhetsbild

Överförmyndarverksamheten i Alingsås kommun består av en nämnd samt bemanning som hyrs in från Kommunledningskontoret. Överförmyndarnämnden har därmed inga egna anställda. HandläggARBEMANNINGEN består av fyra heltidstjänster. Budgeten för år 2018 inrymmer dock bara tre heltidstjänster, samt 20 % arbetsledning av enhetschef. För närvarande arbetar två handläggare heltid och en på 75 %. Den fjärde tjänsten är vakant då den med anledning av ökad arbetsmängd från 2015 budgeterades med tillfälliga medel. För närvarande finns heller inga planer på att fylla den.

Det vanligaste sättet att mäta arbetsbelastning på en överförmyndarverksamhet är genom antalet ärenden i relation till tjänstgöringsgrad. Antalet aktiva ärenden¹ uppgår den 17 maj 2018 till 546 stycken. Detta leder till en omfattning av cirka 137 ärenden per heltidstjänst. Per den budgeterade bemanningen på tre heltidstjänster blir samma siffra 182 ärenden per heltidstjänst. Detta ligger strax över genomsnittet för hela landet, vilket utgör cirka 168 ärenden per heltidstjänst. Dessa siffror tyder på att Överförmyndarnämnden i Alingsås kommun som det ser ut nu har en fungerande och välbemannad verksamhet. De bör också jämföras med arbetsbelastningen inom Överförmyndare i Samverkan. År 2017 uppgick

¹ Aktiva akter, ansökan tingsrätten, under uppbyggnad. Observeras bör att även ärenden som är under avslutande under en period innebär visst arbete.

antalet ärenden inom organisationen till 2 288 stycken och tjänstgöringsgraden till 11,7. Detta ger en arbetsbelastning på cirka 196 ärenden per heltidstjänst.

Med högre andel ärenden per heltidstjänst följer lägre nivå på tillsynen. Överförmyndare i Samverkan har en uttalad lägre granskningsnivå än överförmyndarverksamheten i Alingsås kommun, vilket delvis kan förklara och möjliggöra den högre arbetsbelastningen. Vid ett eventuellt samarbete bör den minskade kvaliteten på tillsynen tas i beaktande. Även serviceaspekter bör beaktas. Överförmyndare i Samverkan har även en uttalad lägre servicenivå gentemot ställföreträdarna och huvudmännen. Överförmyndarverksamhetens tillgänglighet skulle därmed vid ingående av samverkan minska både genom att verksamheten flyttas till Skövde, samt genom att besöks- och telefontider för allmänheten minskar. Detta kan med stor sannolikhet antas komma att uppfattas som negativt bland främst ställföreträdare men även invånare i Alingsås kommun.

Ovan nämnda verksamhetsinriktning hos Överförmyndare i Samverkan, med låg gransknings- och servicenivå, bör accepteras som konsekvenser av ett eventuellt samarbete. I och med att överförmyndarverksamheten flyttas över till Skövde kommun kommer Alingsås kommun inte att ha någon direkt kontroll eller inflytande i hur verksamheten sköts. Det blir då svårare att vidta åtgärder för att till exempel skärpa tillsyn eller öka servicenivån.

Ekonomisk effekt

De kostnader som en överförmyndarverksamhet normalt har består främst av arvoden till förtroendevalda, löner till tjänstemän samt arvoden till ställföreträdare. Utöver detta tillkommer kostnader för lokaler, utrustning, utbildning med mera. Överförmyndarnämnden i Alingsås kommuns budget för år 2018 ser ut som följer:

Arvoden till förtroendevalda: 126 000 kr

Löner till tjänstemän²: 1 950 000 kr

Arvoden till ställföreträdare: 3 153 000 kr

Kostnader för lokaler, utrustning, utbildning med mera³: 173 000 kr

Ett viktigt nyckeltal i detta sammanhang är kostnaderna för den operativa organisationen per ärende. I kostnaderna för den operativa organisationen ingår lönekostnader och kostnader för lokaler, utrustning, utbildning med mera. Denna siffra blir för Överförmyndarnämnden i Alingsås kommun 2 123 000 kr.

² Benämns "Köp av huvudverksamhet" då personal hyrs in från enheten för juridik, kansli och upphandling.

³ Benämns "Förbrukningsmaterial", "Data- och telekostnader" samt "Övriga kostnader".

Budgeten för Överförmyndare i Samverkan omfattar personalkostnader, lokalkostnader, IT-drift, administration och övrigt. För år 2018 ligger den på totalt 9 807 843 kr.⁴ Deltagande kommuner betalar en avgift proportionerlig mot respektive befolkningsmängd. För närvarande ingår tolv kommuner i samverkan med en sammanlagd befolkningsmängd på 184 412. Detta skulle innebära att Alingsås kommun med sina 40 390 invånare utgör cirka 18 % av den totala befolkningsmängden på 224 802.

Enligt en preliminär beräkning som har erhållits från Överförmyndare i Samverkan kommer en total budget med Alingsås kommun som samverkanskommun uppgå till 11 873 384 kr. I denna beräkning har löner för tre heltidstjänster samt 115 000 kr för ökade kostnader för IT-drift, administration och övrigt lagts till. Alingsås kommuns artonprocentiga avgift av detta skulle bli cirka 2 137 209 kr.

Dessa beräkningar utifrån 2018 års budgetar för Överförmyndarnämnden i Alingsås kommun och Överförmyndare i Samverkan visar att kostnaderna för den operativa verksamheten för Överförmyndarnämnden i Alingsås kommun blir drygt 2,1 miljoner kronor oavsett om verksamheten bedrivs på egen hand eller i samverkan. Hänsyn bör dock tas till att kostnader för administration av arvodesutbetalningar fortsatt kommer att belasta Alingsås kommun oavsett ett eventuellt samarbete eftersom detta arbete sköts av samverkanskommunerna. Även kostnader för arkivering kvarstår hos Alingsås kommun då varje kommun själv har hand om arkivering av akter efter avslutande av dessa.

Utöver dessa kostnader tillkommer vid ett eventuellt samarbete kostnader för visst service- och administrationsarbete. Alingsås kommun kommer till exempel trots ett eventuellt ingående i Överförmyndare i Samverkan vara skyldig att informera allmänheten om godmanskap och förvaltarskap, tillhandahålla informationsmaterial, ta emot och vidarebefordra handlingar samt arrangera utbildningar av ställföreträdare. Dessa arbetsuppgifter sköts för närvarande av handläggarna på överförmyndarverksamheten inom ramen för deras tjänster och kommer därför behöva läggas över på någon annan tjänst. Utöver dessa löpande kostnader kommer Alingsås kommun troligen behöva betala en engångskostnad till Överförmyndare i Samverkan för att finansiering sin medgång i samarbetet. Denna uppskattas till cirka 70 000 kr.

Ovan nämnda kostnader är sådana som kan sägas säkert kommer att uppstå. Även risken för mer osäkra kostnader som kan uppstå vid samverkan bör dock beaktas. Till exempel kommer en överflytt av akter kräva betydande administration och handläggning. Det finns även oklarheter kring personalkostnader ifall berörda handläggare väljer att inte flytta med verksamheten till Skövde kommun.

Noteras bör också att Överförmyndarnämnden enligt dess flerårsstrategi för 2018-2020 ska anpassa sin verksamhet till en snävare budgetram. Planen är att budgeten år 2020 ska ligga på 4 607 000 kr, det vill säga en minskning med 795 000 kr från 2018. Vid ett eventuellt samarbete med Överförmyndare i Samverkan bedöms denna anpassning vara svår att uppnå. Överflyttning av verksamhet kommer som nämnts ovan att minska Alingsås

⁴ Budgeten omfattar Skara kommun, vilken sedan 1 januari 2018 istället ingår i Överförmyndare Samverkan Västra Skaraborg.

kommuns kontroll och inflytande över densamma, vilket innebär att åtgärder för att minska kostnader inte kommer att kunna vidtas.

Avslutningsvis bör nämnas att budgetposterna för arvoden till ställföreträdare samt förtroendevalda inte kommer att påverkas genom ett interkommunalt samarbete. Varje samverkande kommun står för sina egna arvoden, det vill säga kostnaden för de arvoden som betalas ut inom ramen för de ärenden som är hänförliga till den egna kommunen. Då de flesta kommuner följer SKL:s rekommendationer⁵ vid arvodering bör kostnaderna för arvoden till ställföreträdare inte påverkas nämnvärt av en verksamhetsövergång. Vad gäller kostnader för arvoden till förtroendevalda kommer även denna kvarstå då Överförmyndare i Samverkan inte har en gemensam överförmyndarnämnd. Varje kommun har istället kvar en egen överförmyndare eller överförmyndarnämnd som fattar de beslut som inte har delegerats till tjänstemännen i organisationen. Utöver dessa kostnader kommer även kostnader för nämndadministration att öka eftersom detta för närvarande hanteras inom ramen för befintlig verksamhet.

Tidsplan

För att ett interkommunalt samarbete med Överförmyndare i Samverkan ska kunna möjliggöras till den 1 januari 2019 bör följande tidsplan följas:

Juni 2018: Beslut om interkommunalt samarbete fattas. Överförmyndare i Samverkan måste ha besked innan juli 2018 för att Alingsås kommun ska kunna ingå i samverkan från och med den 1 januari 2018

Hösten 2018: Arbete med förberedelse inför verksamhetsövergången, till exempel genom informationsåtgärder gentemot ställföreträdare och allmänhet

Nov-dec 2018: Samtliga akter lånas i omgångar in till Skövde för genomgång inför överflytten

1 januari 2019: Överförmyndarverksamheten för Alingsås kommun sköts ifrån Skövde

⁵ Se SKL cirkulär 18:7.